

СЕКЦІЯ 6

Оподаткування діяльності підприємств: проблеми та перспективи розвитку

УДК 339.9

О. С. Сакун, д-р екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний розвиток, інвестиційний ресурс, податкові стимули, фінансові інструменти, фіскальна політика.

Досвід провідних країн світу щодо використання фінансових важелів стимулювання інвестицій та інновацій свідчить про те, що за умови узгодженості дій та створення їх необхідного різноманіття можна отримати значний вплив на господарські та економічні процеси, що є особливо важливим для подолання негативних наслідків світової фінансової кризи в масштабі національної економіки.

У країнах із високим економічним розвитком широкого застосування набули інструменти фіскального стимулювання інвестиційної активності. Це пояснюється тим, що вони мають певні переваги порівняно з прямим бюджетним фінансуванням, а саме: незалежність та автономія в можливостях ухвалення рішень для приватного сектору щодо пріоритетів здійснення інвестиційної та інноваційної політик; уникнення формування ринку інноваційної продукції, що здатен функціонувати лише за штучної підтримки держави; зниження рівня бюрократії в системі органів державної влади; відсутність залежності від послідовності стадій бюджетного процесу та необхідності затвердження асигнувань, а також узгодження інтересів різних відомств і ухвалення законодавчих актів; активізація та мотивування інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств різних промислових галузей, базуючись на дотриманні принципів справедливості та ефективності господарського процесу [1].

Наприклад, США використовують такі пріоритетні напрями фіскальної політики: збільшення бази оподаткування, зменшення найбільших значень ставок оподаткування, скорочення фіскальної функції податків через превалювання інших функцій, лібералізація ставок оподаткування, однакове податкове навантаження при однаковому рівні доходу незалежно від форми інвестування [2]. З метою мінімізації наслідків кризових явищ для економіки країни пріоритетно відбуваються спроби зменшити податкові пільги для запобігання можливості платників зменшити свої податкові зобов'язання. Однак такі заходи не стосуються тих суб'єктів господарювання, які займаються реалізацією пріоритетних інноваційних проєктів, а також підтримують рівень обсягів інвестування, вони зазвичай мають право на додаткові податкові преференції [3]. Також у США в межах програми формування робочих місць The American Jobs Act надаються податкові пільги на капітальні інвестиції.

Механізм стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів у Великобританії схожий за принципом побудови на американський, проте йому притаманні певні особливості. Наприклад, ставки податку на прибуток корпорацій встановлюються щорічно на фінансовий рік, який завершився. Корпораціям надано право всі витрати на НДДКР відносити на витрати виробництва незалежно від розміру. Також англійська податкова система містить вагомий перелік податкових пільг. Зокрема це стосується таких податків, як оподаткування дивідендів компаній та податок з прибутку на приріст капіталу [2]. Підсумовуючи, слід зазначити, що для сучасного етапу прояву кризових явищ характерне зберігання тенденції до податкового стимулювання інвестиційної активності та формування інвестиційного ресурсу [3].

Уряд Німеччини широко використовує неоподатковувані надбавки на виробництво товарів за рахунок інвестицій, а також інвестиції у сферу НДДКР, зменшення ставок корпоративного податку, зміна податкової структури, зменшення податку на дохід і прибуток з одночасним збільшенням податку на споживання та додану вартість [2].

Для податкової системи Франції характерний значний перелік різноманітних стимулів інвестиційно-інноваційної діяльності. Пільгова податкова політика в цій країні практикується з 90-х рр. Зокрема вона стосується користування коштами податкового кредиту для проведення досліджень, періодично підвищується його найбільший розмір, спрощується послідовність та процедура отримання права на пільги, формуються більш сприятливі умови для венчурних компаній. Також таким суб'єктам господарювання надається право нараховувати податковий кредит на підставі збільшення витрат на НДДКР стосовно загальної суми витрат, які були здійснені в попередні роки [2]. Зокрема, урядом Франції встановлено преференційний податковий режим для підприємств у спеціальних зонах підприємницької діяльності (у районі Дюнкерка, Ля Сіота, Ля Сена). Податкові пільги діють також для підприємств, які виконують програму підготовки кадрів на виробництві, а також фірмам, що здійснюють діяльність у межах програми науково-технічних досліджень (30 % від щорічного приросту витрат на науково-дослідні потреби) [4]. Важливим для України є також досвід Франції щодо реалізації спеціальної програми залучення іноземних інвесторів у розвиток науково-дослідних центрів країни. Пріоритетність для одержання урядової фінансової підтримки надається підприємствам, які інвестують у проектно-конструкторські розробки, системи управління та засоби математичного забезпечення; у виробничу сферу районів за межами «великого Парижу»; компаній, що надають не менше ніж тридцять робочих місць в перші три роки функціонування. Субсидії надаються відповідно до оподаткованого доходу компанії, проте в реальності оподаткуванню підлягає лише п'ятдесят відсотків їх величини, а друга половина враховується в суму амортизаційних відрахувань підприємства. Пільговий режим при цьому поширюється на субсидії, які спрямовуються на розвиток науково-технічного прогресу й у фонд амортизаційних відрахувань [5].

Кризові процеси стають каталізатором прояву необхідності структурних змін економіки з переходом до застосування нових фінансових інструментів стимулювання інвестиційних процесів як фінансової основи для необхідних структурних перетворень. Узагальнюючи світовий досвід серед таких інструментів можна виокремити: прискорену амортизацію устаткування; інвестиційне податкове кредитування; стимулювання інвестицій у науково-технічні розробки [6].

Таким чином, систематизація методів та відповідних інструментів закордонного досвіду фіскального стимулювання інвестиційної діяльності дозволило виокремити найбільш прийнятні для застосування в Україні адаптовані до вітчизняних реалій інструменти, а саме: реалізація державної фінансової підтримки інвесторів шляхом надання податкових і митних преференцій за умови участі іноземного інвестора в розбудові інфраструктури та жорсткого звітування щодо своєї діяльності; надання державних гарантій по кредитах, що надаються фінансовими установами суб'єктам інноваційного бізнесу; запровадження податкових пільг для інвесторів, що вкладають капітал в інноваційний сектор.

Список використаних джерел: 1. Блискавка Т. Зарубіжний досвід фіскального регулювання інноваційного процесу в економічно розвинених країнах. *Дослідження міжнародної економіки: Збірник наукових праць*. 2011. Вип. 1(66). С. 155-165. 2. Литвиненко Я. В. Податкова політика. Київ : МАУП, 2003. 224 с. 3. Innovations in taxation: A new forum for tax reform professionals. *Fiscal reform & Economic Governance*. URL: <http://www.fiscalreform.net>. 4. Государственное регулирование экономики: опыт пяти стран / Ступин В. и др. ; Институт экономики переходного периода. Москва, 1999. 196 с. 5. Затонацька Т. Світовий досвід формування державної інвестиційної політики та механізмів її реалізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2014. Вип. 9(161). С. 6-10. 6. Кризька Р. Використання податкових інструментів регулювання інвестиційно-інноваційних процесів у системі антикризових заходів в Україні. *Вісник Національної академії державного управління*. 2009. Вип. 2. С. 112-119.